

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.



Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1875.

Tečaj XV.

Pervo šolsko leto.

Namen tem versticam ni, da bi se vrivali tovarišem za učitelja, niti nikomur ne vlevamo, da naj tako ravná, kakor mu bomo tukaj svetovali, a mi hočemo samo povdarjati način podučevanja, ki je učiteljem znan in iz pedagogičnih ozirov posebno priporočevati, ker ni zoper otroško naravo in zoper odločni smoter. Preden začnemo razpravo, moramo pa še omeniti, da so naše opombe le splošne, in da se pri tem ne moremo ozirati na to, kolikor so otroci že pripravljeni, preden v šolo pridejo, tudi ne delamo razločka med mestnimi in selskimi otroci. Učitelj bode že sam prevedel, koliko časa, ozirajè se na svojstvo svojih učencev bode treba muditi se na tej, ali uni stopinji, ali hitreje ali kasneje postopati? Sploh pa se mora reči, da je vsakemu otroku koristno, ako prične svoj nauk temeljito; učitelj pa spoznava otroke sebi izročene, koliko premorejo, koliko ne?

Ko otroka v šolo sprejmemo, mislimo si naj prej, da ima šola, kateri se mladi učenec vversti, svoj red, svoje unanje naredbe in postave, in da je poglavitni namen v dosego šolskega smotra ravno ta, da se skerbno varuje šolski red. — Kakor je šolski red reč, ki se na unanje vidi, tako je tudi unanjost prva, na katero se ozira učitelj, ko otroke sprejema. Učenec naj se privadi, da spolnuje pogoje, pod katerim je šolska skupščina mogoča. Tu je snažnost na telesu in na obleki, ona pripomore k zdravju, pa tudi mika součenca. Tu je zopet spodobno, pohlevno zadržanje, ki pripomore, da se ohrani tihota in mir v šoli; tu pa je zopet vljudnost, ki zbuja spoštovanje do kraja, do učenika, do součencev; tu je redovnost, ki odkazuje učencu odločen prostor in vsemu,

kar ima odložiti, svoj kraj, tako se ubrani zmešnjavi in še marsikteri nerednosti.

Še le potlej, ko smo učenca tako šoli vtelesili, ni učiteljev trud brez uspeha, ko si prizadeva da zbudi speče dušne moči. To pa je mogoče, ker otrok unanje vtise sprejema, obderžuje in jih razvija. Zato pa ima človek unanje čuti. Ti so tedaj sredstva, katera pomorejo učitelju, da zbudi speče zmožnosti; a sredstvo, katero mu pove, je li kaj dosegel pri učencih, to je jezik (govorjenje). Otroci se morajo naj prej navaditi natanko gledati, in sicer stvar ne le v svoji celoti, temveč tudi njene dele notri do najdrobnejših. Naravno pa je, da se vaje s tem začnejo, kar je otroku naj bližje in najimenoitnejše, to pa je njegovo lastno telo. Na njem naj bi se otroci najprej navadili gledati! Otroci naj imenujejo posamezne dele telesa, in kolikor morejo, naj jih tudi opišejo, in naj na vprašanje povedo, čemu nam je to, čemu uno? Ako učitelj včasih reče otrokom, da skupno odgovarjajo, zbudi to tudi boječe, da se jim usta odpro in glasno odgovarjajo. — Potem vadimo otroke, da gledajo reči, ki jih imajo v šoli pred sabo, tem pridevamo reči, ki so otrokom znane v družini, v domači hiši, v okolici in jih primerjamo, in poslednjič to vse pripnemo k sliki, katero otrokom kažemo. — Ako učenik dosledno zahteva, da odgovarjajo otroci v celih stavkih, se bodo tudi tega kmali privadili.

(Konec prih.)

Anton Umek Okiški.

E.

»Zamišljen si mladeneč pot ubira,
Ko zgine mirni čas mu sladkih sanj;
Povsod drugačen svet se mu odpira,
S pogledom bistrim se ozira nanj.
Saj svest si je namembe imenitne,
Gorjé, si misli, če jo zgrešil bom,
Tedaj na pot kreposti stanovitne,
Ostrašiti ne smé nevihte grom!« —

Slavno je napredoval Umek in popeval od leta do leta, in prihajale sona dan pesmice njegove — sestrice — zmirom lepše in številniše; prihajali so pa tudi njemu vedno gorkejši dnevi v srednjih šol najvišem t. j. osmem razredu. Bil je jako plodoviten, celó o hudih učivtah, kedar mu je zginjal že sladkih sanj dijakovskih mirni čas ter si je zamišljen pot svojega življenja ubiral na svetu. — Z ozirom na mlade svoje spomine je v Slov. Večernice zv. VI. za leto 1862 spisal domačo povest „Osrečena pravičnost“, v kateri v dveh delih pripoveduje o osodi Zamanovi in Barbáretovi str. 3—63, iz ktere pripovedi se vidi jasno, da

naposled, naj še tako pretijo viharji človeškega življenja, vedno srečna je bila in bode — pravičnost. Vanjo živo vpletena je „Ponočna pesem“, da spremenljivo je življenje, serce žene hrepenenje, ki se ponatisnjena čita v Pesm. str. 20. 21. — V Koledarčku pa je mično zapel mladi učenki svoji „Na grobu mlade deklice“ str. 45. 46, da med krilateci čaka žalostne matere.

Za leto 1862 je izdal Janko P. Vijanski slovenski zabavnik *Nanos*, v kojem je prikazalo se mnogo mladih pesnikov in pisateljev; med njimi tudi Okiški str. 107—114: „Čarovnik“, kako je učenec osmošolec pričaral sebi in dobremu možu dobro večerjo, katero je nezvesta žena njegova pripravila priliznjencu pisarju, kako je vraga pregnal izpod soda in v potrebi dobil celo od žene, da ne bi je ovadil, lepo darilo. — Str. 149—170 nahaja se povédka s popotvanja na Koroškem med brodniki plavničarji o prečudni prigodbi, iz ktere se prav lepo spričuje naslov „Previdnost Božja“. Čudne in nerazumljive so pota božje, piše proti koncu Okiški. Sicer nam je večidel tamno in skrito, kamo mérijo mnoge naklómbe svete previdnosti, vendar pa imamo premnogo dogodkov, ki nam jasno spričujejo, da Bog, neskončno moder, vse v dobro obrača, naj že človek spozna ali ne. . . Ni je pa lepše in više časti, kakor je ta, ako si Bog človeka izvoli, da je tako rêči roka Njegovega opravila in vladarstva. K temu smo poklicani bolj ali manj vsi: da bi bili le vredno orodje svete previdnosti Božje! — Str. 171—173 pa je pesem „Mladeneč na razpotji“, katero je nekako konec srednjih šol zložil o sebi. Mladeneč nadepoln šeta po svetu, po mestih in vaseh, povsod razgleduje vse rad, toda o pogrebu prijatlovem in o milem zvonjenji v spominu poslednje svoje osode zakliče naposled:

»O blaga presrečna dežela mirú,	Zakaj me nadlegate, silne željé,
Serc koliko že je prispelo domú,	Bežite vsi upi, in nade sladké,
Kak sladko, vi mertvi! tù spite. —	Glasovi nebeški, donite!«

Rad je splétal Umek vence v spomin ranjkim; rajši še o veselih prilikah v spomin živim; mnogo pa jih je spletel tudi v slovó milim prijatlom in dobrotnikom. Kómaj jo je bil zapél za slovo prof. I. Macunu; že póči glas, da še tisto šolsko leto blagi voditelj Jan Nep. Nečásek vzame slovó od Ljubljane, toraj tudi od ljubljenih učencev svojih. Kot iskra prešine boljše dijake hvaležnost, da se jim vname pevská žila in da spletejo naglo ravnateljju svojemu v znamenje serčne hvaležnosti in resničnega spoštovanja „V e n e c“ mičnih, krotkih pesmic, ktere svetu naj bi kazale, da dijakom slovenskim serca so res hvaležne. Verlim dijakom tem voditelj bil je Anton Umek Okiški, osmak tedaj ali osmošolec, in po pomenljivem že znanem pismu, katero so ponatisnile Novice I. 10 str. 78. 79 in Danica I. 7 str. 54, v Vencu so njegove „Slovó VIII.“ iz ktere je vzeta glasilka pričujočemu spisku na čelo; „Spev“ str. 13;

„Domovini“, sonet (Slovenski dragi svet, o Bog, ohrani); dovtipna „Zvon sile“, ponatisnjena v Pesm. str. 157—160; „Govor ob koncu šolskega leta 1860“; „Zlata Praga in bela Ljubljana“, ponatisnjena v Novic. 1862 l. 10, in v Pesm. str. 155. 156, in poslednja „Pričujočim pesmicam“ (cf. J. N. Nečásek M. str. 29).

V Danici l. 1862 popéval je Okiški najprej l. 12 str. 91 v pomenljivi pesmi „Človeštvo v čveterem stanu“ veroznansko in bogoslovno, da bi najbolji bogoslovec ne mogel bolje, in ponatisnjena se v Pesm. bere str. 64—68. — V l. 28 nahaja se o prerani smerti A. M. Slomškega žalostnica: „Cerkev je zgubila pregorečega aposteljna, Avstrija naj zvestejšega državljana, Slovenija svitlo luč, ovčice Lavantinske pravega očeta in v resnici zvestega pastirja, Zgodnja Danica naj blagšega podpornika.“ Tedaj po dobrem prijatelju poprosim Okiškega, naj zloži kako spomenico temu preblagemu rojaku, in l. 29. že prinese premilo pesmico „Slomškeku v spomin“, ktera je natisnjena tudi v Pesm. str. 61—63.

Po smerti dr. Ign. Knobleherja so rojaki njegovi nabirali darov za dostojen spominek v njegovem rojstnem kraju, v Ljubljani in v Hartumu; iz ostalega denara pa, nasvetuje Zg. Danice vredništvo v l. 6, naj se odloči spodobno darilo za najboljši slavospév njegovega življenja in delovanja med zamorci, ter poziva mladenčce slovenske, verle pesnike, naj se lotijo slavnega dela, kteremu naslov naj bode Abuna Soliman. V l. 36 pa naznanja Danica vesela, glejte! že té dni — tedaj še pred koncem povabilnega leta 1862 — smo že imeli v roki dokončan slavospév, ki upamo, da bode slava našemu rojaku in Slovencem, lepotiček našega mladega slovstva, veselje naše mladine in posebno priméren za slovenske šole ter pripraven v vsaki hiši za domače branje, kakor imajo na pr. Italijani dela svojih slavnih in čednih pesnikov in rojakov in jih vedno prebirajo in veliko iz glave znajo. Poslal nam je pa slavospév z Dunaja naš mladi pesnik, znani gosp. Ant. Umek Okiški. Da je kaj izverstnega, nam je porok pesnikovo imé. Skerbeli bomo zdaj za lično Knobleherjevo podobo v majhni obliki za na čelo, potem se bomo popečali za prav ličen natis. Med tem spisuje g. Umek še življenje ranjcega provikarja, ki se bo pridjalo slavospévu, in prišle bodo bukvice na svitlo, prej ko se bo dalo i. t. d. —

Kar smo l. 1858 obhajali stoletnico rojstva Vodnikovega, rasla je slovesnost ta od leta do leta. V duhu domačem pa umetnem se je veršila v čitalnici Liubljski vzlasti l. 1862, kedar je za Vodnikov god zložil bil in govoril A. Okiški prekrasno spomenico: „Pevec buditelj“, ki je kakor pravijo Novice l. 6 str. 47, po svojem zapopadku in po besedi posebno globoko seglo vsim pričujočim v serce. Natisnjena je

l. 7 pervikrat, drugikrat pa št. 5 l. 1875, ko se je o isti priliki v čitalnici bila ponovila; v Pesm. gl. str. 56—60.

Umerl je v Novomestu mili mu prijatelj in mladi dijak, pesnik L. Engelman Nožarjev, in v Novicah l. 26 postavi Okiški „Spominek na prijatlov grob“, kjer opéva dobo prijateljsko in delovanje prijetno, dokler sta v daljave še gledala prihoduje, ali sedaj, pravi Umek tako pomenljivo — „Rosi oko naj v tamne globočine, — Za tabo gledam v jasne visočine“ — in nadaljuje k sklepu:

Tedaj počiva, pridno djanje tvoje,
Miruje um! — Samoten jaz stojim,
Zapertega te v grobu pesem poje;
Da v grobu si? — Alj čujem, ali spim?

Da sklenil mlado si življenje svoje?
Dà! skenil si — Bogú te izročim,
Mileje solnce naj te tam obsije, —
Zavetje sprejme lepše domačije!

V Glasniku l. 1862 je zv. VIII. št. 1 Okiški dal na svetlo „Sonet“, kjer s popotnikom po tamnih in svetlih krajih primerja dragi svoj rod, kateremu v dobi novi vsako leto sreče več bo dalo, če bode duh krepak ga vedno vodil, kar ima v Pesm. str. 132. — Št. 4. str. 121, 122 zložil je po Horacijevem geslu: „Multa ferunt anni venientes comoda secum, — Multa recedentes adimunt“ — pesem „Dvojne leta“, kjer popéva, kako prikaznim v stvarjenji, v času in prostoru, podobni so obrazi v življenji človeškem. Naravi pride čas pomladi in čas razpada; tudi človek na zemlji živi sploh dvojne leta, hiti navkviško, dokler raste krepost telesna in moč duha, a kedar oberne let prijetnih se tečaj, v nezmožnost prejšnjo človek gre nazaj . . . Letanje prejšnje hoja je počasna, — Okornost težka prejšnja lahka moč; — Očem svitloba solnčna manj je jasna, — Berlí en čas in pride groba noč.

Pa novi cvet v spomladi novi klike,
In drugo jutro pride lepši zor;
Tako človeku srečnemu odkrije
Se unstran rajske zemlje mili dvor.

In gori zaupljivo se ozira,
Navdaja ga v slabosti čudna moč,
V deželo srečno pot se mu odpira,
Kjer dan bo večne slave, nikdar noč!

V št. 9 in 10 popisal je dokaj mično „Potovanje za Savo“ z učencem prijateljem že o pustu l. 1859 — iz Ljubljane čez Vače na Savo, Zidani most, Radeče, Boštanj, Šent-Janž — o navadnih pustnih veselicah sim ter tje z bistrimi opazkami. — Venec dosedanjega delovanja njegovega pa je bil ogovor, s katerim se je v imenu gimnazijskih učencev ob daritvi šolskih daril poslovil od šolskega leta 1862 pervak 8. razreda, obćecenjeni gospod Umek Okiški. Da ni čudo, da so pričujoči vsi, mladi in stari, katerim serce bije za domovino, močno ginjani bili po krasnem govoru njegovem in da so mu živahni slava-klici doneli od vseh strani bolj kakor je morebiti marsikomu ljubo bilo, jim bo kazal govor, ki se je takole glasil: Slovo od ljubljanske gimnazije, pravijo Novice l. 32, kjer je natisnjen prosti govor s pesniškim slovesom (v Pesm. str. 23. 24) vred: Obvaruj Bog vas, ljubeznjive leta . . .

Ostani zdrava mi Ljubljana bela... Vi griči, trate s cvetjem nasajene, —
Ob mestu ravno polje krog in krog...

In vi tovarši, zdravi! — Radovali
Smo skupaj se v ljubezni mnogo let.
Dan sije, zginil jutra svit je zali,
Pogumni se razidemo med svet.
Iz serca kličem vam med sjajnim krogom:
Hodite radostni in srečni, z Bogom! —

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Planinsko grajščino „Brandhof“ dal je pozidati rajni slavno-znani nadvojvoda Ivan, oni verli visokorodni gospod, ki je bil tudi našemu slovenskemu ródu poseben prijatelj. (Omenjeno naj bo mimogrede, da je bil ravno nadvojvoda Ivan taist blagi in previdni mož, ki je s svojim tehtnim vplivom pripomogel, da so se rodile našemu slovenskemu narodu slavno-znane „Novice“, ter buditi ga jele iz stoletja trajočega dušnega spanja.) Kot izverstni zvedenec in strokovnjak v umnem gospodarstvu občeval je blagoserčni gospod posebno rad s priprostim narodom, in naj rajše bival v njegovi sredi, kar nam kot živi dokaz spričuje ravno „Brandhof“. Ideja našega verlega pesnika Potočnika: „Prid' verh planin, nižave sin!“ je moglo navdajati tudi nadvojvoda Ivana, da si je dalječ od hrupa sveta v osredku romantiških visočin dal postaviti ta tiho-mirni dom. V grajščini, katera stoji tik ob poštni cesti, je posebno zanimiva kapelica, l. 1828 dne 24. avgusta blagoslovljena in obedna dvorana. Perva, mični osmoogelnik, v gotiškem zlogu pozidana, ima marmelnast altar, na katerim se poleg družih znamenitost nahaja tabernakelj, narejen iz cedrovine nalašč v to na Libanonu vsekane, katero je poslal nadvojvodu Antijohiški patriarh. O monštranci, ki se v tej kapelici rabi, pravijo da je neprekosljiv zlatarsk umotvor (delo nekdanjega c. k. dvornega zlatarja Kern-a na Dunaji). Tudi več dragocenih kipov kinča kapelične stene. — Obedna dvorana ima dragocena okna iz barvane steklenine, kar ji podeluje nekako svečano tmino. Strop podpirajo v čveterih ogljih

kipi simboličnih živali: postojne, divje koze, bika in pèsa; ob stenah pak se nahajajo na primernih postamentih in pod gotiško-verhunskimi strešicami kipi in skupine slavnih preddedov avstrijskih vladarjev. Zadej za grajščino se širi prostoren dvor, ki je opasan z družinskimi in gospodarskimi poslopji in hlevi. V poslednjih nahaja se obilno živine: govedine, dróbnice najbolj slovečih plemen, ki se odreja strogo po pravilih umnega gospodarstva. —

Na „Brandhof-u“ poslovala sva se jaz in tovariš od Marije-Celjskega voznika, in urnih korakov podava se peš naprej. Cesta pospenjala se je odslej v čezdalje stermejše klance, okolica je postajala vedno bolj samotna, pa tudi posebno velikanska. Verhovi okrožnih visocih gorá kazali so nama deloma goličavske, deloma zeleno obraščene čela svoje. Ko sva dospela v gorsko sedlo verh Seeberg-a, poslovala sva se še enkrat iz daljave v duhu od Marije-Celja, potem pak se spustila še po hujših sterminah, kot sva jih prekoračila poprej, navzdol proti „Seewiesen-u“, mali farni vasi in poštni postaji v neizrečeno prijetnem dolinskem zakotju. Bolj idiličnih krajev, kot je le-ta, je gotovo malo na sveti. V vaščanski kerčmi sva se s tovarišem nekoliko okrepčala. Česar tu pač ne bi bila pričakovala, sniditi se z rojakom, zgodilo se je. Ondotni gsp. župnik, O. Maurus, rojen Tersteničan nad Kranjem, mašnik benediktinskega reda (na Zgor. Štírskem so namreč pogostno redovni duhovni nastavljeni po farah kot dušni pastirji), prišel je bil ravno tudi po opravlilih v hišo, ki je ob enem poštni dom, in kmali spoznali smo se kot slovenski rojaki. Škoda, da se s S. nisva uterpela dolgo muditi, ker stal nama je naprej še dolgi pot; poslovala sva se toraj kmali, ter odrinila naprej po samotni ozki dolini proti „Aflenc-u.“ Prišedša prek dveh umetno narejenih jezer, v katerih se nabira voda za bližnje fužine, se nama je hipoma jela dolina odperati in kazati se okolica Aflenška; ali naredila sva še mnogo korakov in zvonilo je že Ave Marijo, ko sva prišla v imenovano mestice. Rada bi bila ondi prenočila; bila sva namreč počitka že prav zelo potrebna; ali za popotvanje naslednjega dneva kazalo nama je zelo napak, ako ne odrineva precej naprej. Ob 8. uri zvečer, v gosto-tamni noči, po ptujih samotnih krajih hoditi, gotovo ni prijetna reč; vendar sva odrinila naprej. Kaki četert ure pod Aflenc-om stisne se okolica, in pri vasi Thörl prične se dolga, tesna in dolgočasna soteska „Thörlgraben“. Skozi to je peljal naju tudi daljni pot ob bobnečem velikem potoku „Thörlbach. Da, gosta tmina, pozni čas, ptuji samotni kraj, trudni udje in zaspane oči niso dobri popotni tovariši, to gotovo ve marsikdo, toraj mi tega ni treba ponavljati. Kake dve uri prekloftala sva bila že, in zdaj jame se kazati polagoma konec resničnega dolgčasa. Bleda luna prikukala je od vzhoda čez gorovje,

in osvetila nama okolico, ki se zdajci prične tudi vnovič odpirati, ter kazati nama bližavo železnične postaje Kapfenbergske. Bila je vendar že ura enajst, ko sva strašansko utrujena prišla v terg Kapfenberg. Da si vtolaživa silno žejo, stopila sva sicer v bližnjo gostilnico, kjer sva videla še luč; ali vedela sva pa tudi oba, da če ondi poléževa, naju v jutru nihče o pravem času na noge ne bo spravil. Vlak je imel namreč že okoli četrte ure priti od Dunaja. Napotila sva se toraj proti kolodvoru, da bi ondi v čakalni sobi prenočila. Pa spričetka pokazalo se je nama, da sva delala račun brez kerčmarja. Železnični strežnik djál je namreč nama: „Tukajšni kolodvor je le nižje verste, in prenočevanje v čakalnici ni nikomur dovoljeno. Ker je odšel za nocoj ravnokar zadnji vlak, bomo zdaj luči pogasili in prostore pozaperli.“ Kaj in kam sva zdaj hotla? Saj bi bila v tujem kraju okoli polnoči ljudi že težko sklicala, če bi bila prav vedela, kam se podati? Ker je strežnik videl, da sva do konca trudna in shojena, pa tudi ne kaka „falóta“, pravi nama: Jaz sam za sé vama prenočišča tu ne smem dovoliti; pojdita vender prosit g. postajnega načelnika, oni vama to lahko storijo. „Sila kola lomi,“ rečeva si, in podava se k gospodu, ki se je nahajal še v pisarni. Predstaviva se mu, poveva kdo sva, od kod prideva, kam greva in kaj želiva? in mož resnično blagega serca nama brez vsega ugovarjanja usliši prošnjo. Že sva si bila poiskala vsak svojo terdo klop, in spoznala, da dovolj trudnim udom v sili tudi tako ležišče vstreza, kar pride strežnik, in pravi: „Gospod načelnik so mi vkazali, naj vaju peljem v čakalnico II. reda, kjer so blazinaste klopi, da si ložej odpočijeta“. Ni me z lepa dobrotnost kakega človeka tako v serce ginila, kot leta. Da sva s S. zdaj še dokaj bolj sladko zaspala, je naravno. Okoli 4. zjutranje ure 27. sept. prisopihal je „lukamatija“ od Mürrzuschlag-a, in kakor nama je povedal strežnik, ki naju je v naglici sklical, je malo manjkalo, da ga nismo vsi po kolodvoru zaležali. Pred odhodom zahvalila sva se še g. načelniku za njegovo blgoserčnost, in koj za tem derdral nas je urni hlapon skozi Murično dolino proti Bruku in dalje. Jutro bilo je hladno in megleno, in razgled omejen. Gledali smo toraj tako dolgo „pod kožo“, dokler nas ni bližava Gradca jela dramiti iz zaspanosti. Na graškem kolodvoru segla sva si tudi s S. za poslovilo v roki. On je popotval nemudoma naprej, jaz pak sem želel ostati ondi čez dan, in še le zvečer peljati se skozi Doljno Štajersko proti ljubljeni domovini. —

(Konec prih.)

Ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko od 20. aprila 1875, št. 88/d. š. s.,

ki se tiče tega, kako je postopati proti šolskim zamudam na občnih ljudskih šolah.

Da se bodo ljudske šole pravilno obiskovale in da se bo enakomérno postapalo proti nahajajočim se šolskim zamudam, se vzvodi c. kr. deželnemu šolskemu svétu vsled §. 6. šolskega in učnega reda ukazati, kakor sledi:

Vodstvo vsake občne ljudske šole mora v 3 dneh po preteku vsacega pol mesca kazalo vsih šolskih zamud po pridjanem obrazcu A. *) v duplikatu (v dveh spisih), in če bi ne bilo nobenih šolskih zamud, tudi poročilo o tem izročiti krajnemu šolskemu svétu.

Ta mora takoj v zmislu §. 24., stikoma s §. 22. deželne postave od 29. aprila 1873, št. 21., dež. zak. in §. 7. šolskega in učnega reda od 20. avgusta 1870 pozvedeti uzroke neopravičenih šolskih zamud, ter mora, če najde, da šolske zamude niso pristojne opravičene, ali da so nedopustljive, v prvem slučaju opomniti roditelje (starše) ali njih namestnike na njih dolžnost; ako se pa take šolske zamude še dalje perpetijo, naj stavi kazenski nasvet in naj potem, ko je svoj dotični sklep vpisal v rubrike, za to določene, dvojna kazala, ali pa poročilo, da ni bilo nobenih šolskih zamud, vsacega mesca predlaga naj dalje do 8. dne prihodnega mesca c. kr. okrajnemu šolskemu svétu; ta naj brž ko mogoče dalje ravna v zmislu §. 30. deželne postave od 29. aprila 1873, št. 21. dež. zak. in vis. ministerskega razpisa od 20. maja 1874, št. 830, naj iz dotičnih razsodbe vpiše kazensko določbo v dotične rubrike, en primerek kazala naj za-se obderži, drugi primerek naj pa do 20. dne istega mesca izroči krajnemu šolskemu svetu v uradsko rabo.

Okrajni šolski svétniki morajo po obrazcu B. pisati pregled o številu strank, naznanjenih in kaznovanih zarad šolskih zamud, s tem pregledom morajo kontrolirati, da se jim natančno predlagajo šolske zamude od krajnih šolskih svétov.

Po preteku vsacega četrtletja se ima izpisek iz tega pregleda, ki zapopade vse številke in rubrike za dotične mesce, v 4 tednih poslati c. kr. deželnemu šolskemu svétu.

Ta ukaz dobi veljavo začetek prihodnjega šolskega leta; do tje veljajo ukazi, ki so se bili dosle razglasili o postopanju proti šolskim zamudam.

C. kr. dvorni svétnik:

Widmann l. r.

*) Obrazci A. in B. se dobivajo slovenski posebej, a nemški posebej pri založniku Milicu, ravno tú se dobiva **šolska kronika**, lično vezana.

187..

[illegible]

Dopisi in novice.

Iz Črnomlja 21. avg. Črnomeljsko učiteljsko društvo imelo je 19. t. m. zbor v Dragotušu. G. podpredsednik Borštnik odperl je zbor s kratkim pozdravom. Prebral se je zapisnik zadnjega zborovanja. Na dnevnem redu bilo je: 1. G. predsednik Stanonik razloži nekoliko opovire sedanjemu delovanju društva. 2. Kako bi se društvo zopet okrepilo in oživilo? 3. Posamezni navsveti udov.

G. predsednik govori nekako tako-le: »Serčni pozdrav mlademu sinku!« zaklicalo je sl. učit. društvo v Ljubljani 1870 leta našemu novemu društvu. Pravila potrdila je sl. c. k. dež. vlada 12. febr. istega leta. Osnovano bilo je društvo v napredek šolstva, in res je precej dolgo časa lepo in veselo delalo na občo korist. Z žalostnim srcem moram spoznati, da letošnje leto se ne more imenovati blagonsno za naše društvo. Kriva pa temu ni malomarnost in neveselje do delavnosti, ampak vse kaj družega, kar vam je, ljubi g. g. tovariši, dobro znano. Obžalujem z vami vred to nezgodo!

Tolaziti me nekoliko more le to, da, kar je za delavnost društva storjeno, bilo je storjeno z najboljšim srcem in najboljo voljo za blagor in pravice naroda. Obljubujem pa danes, da, kakor hitro se mi bodo vremena nekoliko zjasnila, in mi mileje zvezde, kakor zdaj, sijale, bom zopet vesel poprijel se dela na blagor društva. Ko se vam, dragi prijatelji, zahvaljujem, da ste se v hudi vročini potrudili sem, da se zopet nekoliko oživimo in okrepimo, vam iz serca zakličem: »Stojimo kakor siva skala v razburjenem silovitem morju! delajmo za pravi blagor nam izročene mladine, in resnično blagonsnost ljudstvu. Ne oziрайmo se ne na desno, ne na levo, hodimo po potu, po katerem hodijo značajni možje. Ne bodimo enaki petelinu na strehi! — Spolnujmo natančno šolske poyave in spoznali bomo, da značajnost in dobra volja vse premore. V to nam pomozí Bog!«

O drugi točki: Kako bi se društvo zopet okrepilo in oživilo, govorili so: g. g. Šetina, Borštnik in Kavčič. Sklenilo se je, da bo imelo društvo vsaj štiri zборе v letu, in da precej pri prvem zboru bo govoril g. Kočevár o prirodoslovju, g. Šetina o zgodovini in g. Stanonik o krajnih šolskih knjigarnah. G. Šetina je posebno priporočal okrajno uč. bukvarnico in zmenili smo se, da bo vsak učitelj iz knjige, ktero si bo izposodil, pri priliki pri zboru to predaval, da tako hitro prevedimo, kaj ima katera knjiga posebnega in koristnega, ne da bi moral vsak vse knjige prečitati. Sklenili smo tudi, da se bo pri vsih šolah začelo podučevati odraseno ljudstvo v meterski meri in drugih, kmetom koristnih vednostih.

G. Borštnik izreče željo, da bi se vsi učitelji prav pridno vdeleževali zborovanj. Slednjič g. Schönbrun iz Metlike pozdravi društvo v imenu g. Navratila in pove njegovo željo, kar je društvo veselo sprejelo.

Po zboru bil je skupni obed pri »Maliču« in bili smo prav bratovske volje. Počastili so nas tudi g. župnik T. s svojo navzočnostjo. Napili smo na lepo slovo preč. belokranjski duhovščini, in g. župnik napil je prav ginljivo učiteljem belokranjskim. Povabil nas je potem g. župnik še v farovž na kupico »dobre kapljice«. Najreče in misli kdo, kar koli hoče, in kakor hoče, mi pa le prav dobro spoznamo, da pravi napredek v šoli mogoč je le v lepi složnosti med duhovni in učitelji. Le poskusite! Na zdar!

— V l. sporočilu 4razredne lj. šole v Černomlji beremo: C. k. deželni šol. svet je dovolil učit. g. J. Hočevanju trimesečni odpust od 5. novembra do 5. februarja, in med tem časom ga je v šoli namestoval g. katehet Valentin Bergant —, in na drugi strani: 3. junija je nastopila gn. Amalia Schorl službo IV. učitelja, do tega časa je g. katehet Val. Bergant namestoval IV. učitelja. Vsakemu svoje, Bogu kar je Božjega, cesarju kar je cesarjevega, potem se ne bodo duhovni šoli odtegovali. —

Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta dné 5. in 7. avgusta 1875.
Vloge od zadnje seje razrešene so se prebrale in na znanje vzele. — Učni čertež za l. 1875/6 in zapisnik učnih knjig za realne šole sploh dopuščenih, ki ga je predložilo ravnateljstvo c. k. višje realke, se je odobril z nekaterimi preuredbami. — Izpraznjeno učit. mesto na c. k. realni gimnaziji v Kranji za prirodopisje in na gimnaziji v Kočevji za filologijo se bode še enkrat razpisalo, ker je ministerstvo prosivce imenovalo že za druge državne učilnice. — Sporočilo dež. nadzornika za hum. predmete o nadzorovanji na višji realki se bode ministerstvu predložilo. — Predlog za učitelja verouka na gimnaziji v Kočevji se je predložil slav. ministerstvu. Prošnja za dopuščanje k učiteljskemu izpitu za splošne ljudske šole, da bi se pregledala dveletna praksa pri učiteljstvu, se je predložila sl. ministerstvu. — Učni čertež za možko učit. izobraževališče se bo predložil sl. ministerstvu, ker poduk se tukaj sklene s 3. letom vsled sklepnih določb §. 106. osnovnega načerta, ki ga je sl. ministerstvo 26. maja 1874, št. 7114 razglasilo; a) učni čertež za žensko učit. izobraževališče se je odobril. Nek ljudski učitelj se je iz službe spustil. — Učit. kandidatu se ni privolilo zrelostno skušnjo ponavljati oziraje se na postavne odločbe. — Pozvedovanja, ki zadevajo donesek 52 gl. 50 kr., katere ima dati državna graščina v Postojni za ljudsko šolo, so se predložila z dotičnim nasvetom c. k. ministerstvu. — Nasvet c. kr. okraj. šl. sveta, da se vpelje pooblastivno ravnanje (Mandatverfahren) pri obravnavah zastran šolskih zamud, se je predložil slav. ministerstvu. — Plača za drugo učiteljsko službo v Komendu pri Kamniku se je določila na 450 gl. — Strahovalna pravila, ki je predložilo c. k. žensk. izobraževališče, so se poterdila. — Poročilo ravnateljstva filharmonične družbe zastran združenja javne godbine šole z filharmoničnim društvom se je vzelo na znanje. — Rešile so se razne vloge za nagrado in denarno pripomoč.

Iz Ljubljane. *Papež piše: „Ljubi brat.“* Naj se vpiše v zgodovino ljubljanske škofije svečanost, ki se je versila 5. septembra t. l. v beli Ljubljani. Milostljivi knezoškof dr. Jernej Vidmar so se škofijski časti in butari pred 3. leti odpovedali in 30. maja t. l. so svitli cesar imenovali dr. Janeza Zlat. Pogačarja, stolnega prošta, za knezoškofa ljubljanskega in Sv. Oče so 10. avgusta imenovanje poterdili, a novi škof so bili slovesno posvečeni in vrnjeni 5. sept. Posvečevalec so bili nadškof goriški dr. Andrej Golmajer, in navzočni so bili tudi škofje: dr. Janez Viery iz Celovca, Maksimilian Stepišnik iz Maribora in dr. J. Dobrila iz Tersta. Za nas Slovence je pomina vredno to: posvečevalec in posvečevanec sta oba Slovence in redkokedaj se godi, da Ljubljana gleda tako imenitno cerkveno svečanost, kakor je ravno škofovo posvečevanje.

Novi ljubljanski knezoškof so rojeni v Breznici na Gorenjskem l. 1811, v versti ljublj. škofov so 23. in od leta 1463, ko je bila škofija vstanovljena v Ljubljani, je že minulo 412 let. V prejšnjih stoletjih nahajamo večidel sinove zlahtnih rodov na škofijskem sedežu, a v sedanjem stoletju vidimo tudi sinove neplemenitnikov na tem častitljivem mestu.

„In kdo je mar, ta pobožen korenine je slovenski oratar.“

Milostljivi knezoškof so bili l. 1834 v mašnika posvečeni, postali so dohtar sv. pisma l. 1837 in nekoliko časa pastirovali pri sv. Petru v Ljubljani, večidel pa bili učenik bodočim učenikom (duhovnim). Od l. 1870 so bili stolni prošt, in tudi ud c. k. dež. šl. sveta. V poslednji lastnosti dobro poznajo tudi sedanje šolstvo, i. dr. — Ako še povemo, da so dr. Pogačar znani tudi kot slovenski pisatelj, smo ob kratkem povedali javno delavnost in preteklost sedanjega ljubljanskega knezoškofa. Ad multos annos, recimo tudi mi!

— Ljubljanske šole, srednje in ljudske šole se začnejo 16. t. m., isto tako tudi c. k. učiteljski in vadnici.

— *Zahvala.* — Pri Koširju na Brodu so nabrale verle domorodkinje v pušici za »Narodno šolo« 9 gl. 15. — Domorodni hiši in vsem dariteljem izreka za ta lepi dar naj toplejšo zahvalo Odbor »Nar. šole.«

— *Druženike slov. učit. društva in „Nar. šole,“ vljudno opomnimo. na zborovanje 23. t. m. — Pokažimo s svojim zborovanjem, da še ni ugasil v našem sercu ogenj domoljubja, ki nas je ogreval in nas še sedaj ogreva v ljubezni do domovine k požertovalnosti in delavnosti.*

—  Podpisani vrednik stanuje sedaj na Stolnem tergu h. št. 304, nasproti Šenklaški cerkvi, v 2. nadstropju na desno.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na novo vstanovljeni ljudski šoli v Suhorji učiteljska služba s 500 gl. l. p. in prostim stanovanjem; potem služba učiteljice v Metliki s 400 gl. in prostim stanovanjem. Prošnje naj se oddajajo pri dotičnem krajnem šolskem svetu do 20. septembra t. l.

Učiteljske službe v Postenji, v Razdertem, v Senožečah po 400 gl. l. p. Prošnje do 25. septembra pri okraj. šl. svetu v Postojni.

Na Goriškem. V sežanskem šol. okraju so učiteljske službe: v šol. občini II. vrste v Sežani mesto drugega učitelja; v šol. občinah III. vrste (enorazrednic) v Kostanjevici, v St. Polaju v Rodiku, in IV. vrste v Repentabru. Dohodki teh služeb so določeni v §§. 22. 30. in 33. dež. šol. postave 10. marca 1870.

Prosilci naj vložijo prošnje prevedene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja naj dalje do 30. septembra 1875, pri dotičnih krajnih šol. svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po sebi predstavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajno šolsko svetovalstvo v Sežani 25. avgusta 1875.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. V Vrabče nad Vipavo pride zač. gsp. J. Eržen, sprašani telegrafist, v Vipavo gna. Hedvika Šarc, gna. Zofija Haufen v Razderto.

Na Goriškem. Za svetovalce pri Goriškem dež. šl. svetu so imenovani za prihodnjih 6 let g. g.: Andrej Marušič, gim. katehet, Lovrenc Pertout, knjižničar, J. Zindler, gimn. ravnatelj, Egid Schreiber, realk. vodja.

R a č u n

o dohodkih in stroških vdovskega učiteljskega društva) njih vdov in sirot
na Kranjskem od 3. sept. 1874 do 10. sept. 1875.*

Opr. štev.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gld.	kr.	gld.	kr.
	Prihodki:				
1	Od 1. septembra 1874	112	18		
2	Letnina in vstopnina društvenikov:				
	I. četertletje . 92 gld.	444	—		
	II. » . 230 »				
	III. » . 70 »				
	IV. » . 52 »				
3	Obresti od obligacij in sicer:				
	I. četertletje . — gld. — kr.	1.332	20		
	II. » . 643 » 35 »				
	III. » . 62 » — »				
	IV. » . 626 » 85 »				
4	Za nakupovanje obligacij	—	—	1.200	—
5	Drugi prihodki (podarjena obligacija)	—	—	100	—
	Skupaj .	1.888	38	1.300	—
	Troški:				
6	Izvanredna podpora vdovi J.	20	—		
7	Podpora vdovam in sirotam	711	—		
8	Za nakupovanje obligacij	880	85		
9	Na zajem dano	100	—		
10	Razni troški	6	—		
	Skupaj .	1.717	85		
	Premoženje:				
11	Hranilnične buk. št. 59.536 k l. 1874.	710	3		
12	V državnih dolž. pismih	—	—	32.250	—
13	Akcija št. 27. »Slovenije«	—	—	110	—
14	Gotovine v kasi	170	85		
	Skupaj .	880	88	32.360	—
	Dr. Anton Jaro, pervosednik.	Matej Močnik, blagajnik in tajnik.			

*) Občni zbor je 23. septembra ob 9. uri pri »Virantu«.

Poziv k petju.

Češka narodna.

Andante.

1. i 2. *f*
sopran

Čuj šker-jan-čka, tam v vi-ša-vah Sladko nam pre-pe-va!

alt

V mi-lih soln-čnih si bli-šča-vah Ser-či-ce o-gre-va.

mf

Ži-vih peš-mic glas Va-bi k pe-tju tu-di nas;

ff

to-raj pe-vaj-mo, in ve-se-lje vži-vaj-mo!

to-raj glas-no

TOVARIŠEV K a z a v e c

pri 18. l. 15. septembra 1875. št. 5.



Kdor hoče kako naznanilo o šolskih rečeh ali sploh kaj primernega v „Tovarišu“ naznanjati, plača za vsako verstico s takimi le navadnimi čerkami 4 kr. za enkrat, dvakrat 6 kr., trikrat 8 kr.

Vsem č. č. g. g. šolskim prednikom in učiteljem priporočam:

Mnogoverstne šolske knjige

za štirirazredne in vse male šole, pa tudi pomočne knjige za učitelje in učence. Med temi priporočam posebno tudi

„Spisje za slovensko mladino“,

to je, navod, kako naj se učenci naj hitreje in naj gotovše uče v svojem maternem jeziku spisovati. Ta knjižica je sedaj še edina te verste, in vidi se, da se je že v vseh boljših slovenskih šolah udomačila, slavno ministerstvo za bogočastje in uk jo je za slovenske šole poterdilo.

Tudi imam na prodaj:

„Slovensko slovnico“, spisal A. Praprotnik,

stenske table (Wandfibel), in mnogo naj boljšega pisalnega orodja, kakor: pisnih knjižic, karteljcev, peres itd.

M. Gerber,

bukvovez v Ljubljani poleg zvezdnega sprehajališča.

V **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani se dobivajo naj
novejši blanketi (dež. zak. dné 29. aprila 1875, št. 88 dež.
šol. svèta):

A. Kazalo šolskih zamud pri ljudski šoli v
..... v polovici mesca 187 ..

B.

Obrazca se dobivata slovenski posebej, a nemški posebej.

Dalje se tù dobiva:

Obrazec **A. Šolski zapisnik** (Schul-Matrik).

„ **B. Zapisnik** (Katalog).

„ **C. Razrednica** (Klassenbuch).

„ **E. Izpustnica** (Entlassungs-Zeugnis).

„ **F. Odhodnica** (Abgangs-Zeugnis).

„ **G. Knjiga o izpustu** (Entlassungs-Buch).

„ **H. Šolsko spričalo** (Frequentationszeugnis).

Cena: 1 bukve 54 kr., 1 pola 2½ kr.

„ **I. Šolska naznanila** (Schulnachrichten) 1 bukve 70 kr.

Tednik, 1 bukve 54 kr.; **Inventar** za ljudske šole,
1 bukve 48 kr.; **Opominovanjski listi** do starišev zastran
otrok za šolo vgodnih, 1 bukve 48 kr.

➡ Pri naročilu naj se določi, ali hoče kdo slovenske ali nemške obrazce. ➡

Tudi se tù dobiva:

Šolska kronika,

lično vezana, 1 gld. 60 kr.

Postava veljavna za Kranjsko, kako naj se uravnava
napravljanje, zderževanje in obiskovanje javnih ljudskih šol,
dné 29. aprila 1873, št. 21 dež. zak.,

in **Postava** za uravnavo pravnih razmerij učiteljev na
javnih ljudskih šolah vojvodine Kranjske.

TELOVADBA

v ljudskeji šoli.

Knjižica za našo šolsko mladino. Spisal Janez Zima, učitelj v
Ljubljani. Cena 15 kr.

Geometrija ali merstvo.

Za slovenske ljudske šole.

Spisal Janez Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. S 95 v les vrezanimi slikami. Veljá 24 kr.

Slovenska slovnica za pervence,

spisal A. Praprotnik.

(Tretji nespremenjeni natis.)

Veljá zvezana v platnenem herbtu 30 kr. Kdor jih več vkup vzame, dobí na vsakih 12 iztisov 1 po verhu.

To slovnico je gospod minister za uk in bogočastje z ukazom 17. dec. l. 1869 s št. 10400. slovenskim ljudskim šolam dopustil in sl. c. k. deželna vlada v Ljubljani jo je z ukazom 27. dec. l. 1869. s št. 9558. ljudskim šolam na Kranjskem priporočila. Sporočilo o avstrijskem šolstvu („Bericht über österr. Unterrichtswesen“, 2 Th. str. 546) govori o tej slovnici tako-le: „Praprotnikova slovnica ravná se po učilu, po katerem se učenec po lahko umevnih izgledih napeljuje do slovniških vodil, in ko si jih prisvoji, zapominja si jih dobro v mnogih vajah“.

Svete pesmi za šolsko mladost. Nabral in izdal A. Praprotnik, 12 kr. — **Mali sadjerejec, kratek nauk v sadjereji za učence na kmetih.** 4. popravljenega natisa, 5 kr. — **Wörtersammlung und Regeln zur deutschen Rechtschreibung.** Zusammengestellt von Fr. Gerkmann. 2. Auflage. 4 kr.

Armuthszeugnisse für Studierende. — **Empfangs- u. Ausgab-Journ.** — **Musterschülerkarten,** slovenisch und deutsch. — **Fleisszettel** (Spominki pridnosti). — **Todtenbeschau-Protokolle.** — **Todtenbeschau-Zettel.** — **Voranschlag über die Schulerfordernisse.** — **Notenpapier,** 6 zeilig. — **Vollmachten.** — **Klagsblanketen.** — **Exhibiten-Protokolls- (Gestions-) Blanketen.** — **Gehalts-Quittungen.** — **Reise-Partikularien sammt Quittungen.**

Zlati orehi

slovenski mladosti v spomin.

Spisal

Ivan Tomšič.

Z eno podobo. Vezano 36 kr.

Marija naša pomočnica.

Povest za mlade in odrasčene ljudi. Vezano 24 kr.

Darek pridni mladosti

podelil

A. Praprotnik.

Z nekterimi podobami. I., II. in III. zvezek. (I. zvezek je v drugem natisu na svitlo prišel.) Posamni po 36 kr., vsi trije vkup 1 gl.

Oče naš.

Povest za keršansko mladost in keršansko ljudstvo. Z eno podobšino.
Vezano 40 kr.

SVETA MAŠA Z BLAGOSLOVOM.

(V F-dur.)

Besede A. Praprotnikove. Zložil Fr. Gerbic (op. 6.);
veljâ 60 kr.

Velika sveta maša.

Besede A. Praprotnikove. Za moški ali ženski čveterospev postavil
L. BELAR, vodja II. mestne gl. šole v Ljubljani. Veljâ 40 kr.

4 Tantum ergo,

postavil **L. BELAR**. — Veljajo 30 kr.

Tudi se dobiva še nekaj iztisov l. 1862. na svetlo prišlega:

„NANOSA“.

Slovenski zabavnik. Izdal Janko P. Vijanski.

Po nižjani ceni za 30 kr.

 100 

Obiskovalnih listkov

Visitkarten à la minute,

 z lepimi čerkami, kot litografiranimi, 

se natiskujejo v **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani,
na starem trgu šte. 33, po **60** kr., **70** kr. in naprej.

Natisnil in založil Milic v Ljubljani.